ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ,
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ

ΓΡΑΠΤΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΣΤΟΥΣ ΠΙΝΑΚΕΣ ΔΙΟΡΙΣΙΜΩΝ 2021

Εξεταζόμενο αντικείμενο: Φιλολογικά - Αρχαία Ελληνικά (515)
Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τετάρτη, 17 Νοεμβρίου 2021, 15:30 - 18:30

ΤΟ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ 9 ΣΕΛΙΔΕΣ

Η σημερινή εξέταση περιλαμβάνει δύο μαθήματα:

1. **Αρχαία Ελληνικά: μία ώρα και τριάντα λεπτά**
2. **Ιστορία: μία ώρα και τριάντα λεπτά**

ΓΕΝΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ:

1. **Να απαντηθούν ΟΛΕΣ οι ερωτήσεις.**
2. **Οι απαντήσεις να γράφονται στον χώρο που δίνεται κάτω από κάθε ερώτηση.**
3. **Αν χρειαστεί περισσότερος χώρος για συμπλήρωση των απαντήσεων, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν και οι πρόσθετες σελίδες που δίνονται στο τέλος του εξεταστικού δοκιμίου, αρκεί να αναγράφεται με ευκρίνεια ο αριθμός της ερώτησης που απαντάται κάθε φορά.**
4. **Η τελευταία σελίδα είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ως πρόχειρο.**

Ερώτηση 1:

Ο Πλούταρχος στο πιο κάτω απόσπασμα αναφέρεται στις τελευταίες στιγμές του Περικλή πριν από τον θάνατό του λόγω του λοιμού.

ἤδη δὲ πρὸς τῷ τελευτᾶν ὄντος αὐτοῦ (τοῦ Περικλέους), περικαθήμενοι τῶν πολιτῶν οἱ βέλτιστοι καὶ τῶν φίλων οἱ περιόντες λόγον ἐποιοῦντο τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς δυνάμεως, ὅση γένοιτο, καὶ τὰς πράξεις ἀνεμετροῦντο καὶ τῶν τροπαίων τὸ πλῆθος· ἐννέα γὰρ ἦν ἃ στρατηγῶν καὶ νικῶν ἔστησεν ὑπὲρ τῆς πόλεως. ταῦθ᾽ ὡς οὐκέτι συνιέντος, ἀλλὰ καθῃρημένου τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ, διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους· ὁ δὲ πᾶσιν ἐτύγχανε τὸν νοῦν προσεσχηκώς, καὶ φθεγξάμενος εἰς μέσον ἔφη θαυμάζειν ὅτι ταῦτα μὲν ἐπαινοῦσιν αὐτοῦ καὶ μνημονεύουσιν, ἃ καὶ πρὸς τύχης ἐστὶ κοινὰ καὶ γέγονεν ἤδη πολλοῖς στρατηγοῖς, τὸ δὲ κάλλιστον καὶ μέγιστον οὐ λέγουσιν. «οὐδεὶς γάρ» ἔφη «δι᾽ ἐμὲ τῶν ὄντων Ἀθηναίων μέλαν ἱμάτιον περιεβάλετο».

Πλουτάρχου *Βίος Περικλέους* 38.3–4

Λεξιλόγιο:
οἱ περιόντες = οι επιζώντες
συνίημι = καταλαβαίνω

(α) Να μεταγράψετε *κατὰ κῶλα*, δηλαδή σε νοηματικές ενότητες, **το υπογραμμισμένο απόσπασμα του πιο πάνω κειμένου**. Στη μεταγραφή να χαρακτηρίσετε όσα *κῶλα* συνίστανται σε επιθετικές ή επιρρηματικές μετοχικές φράσεις (μτχ. φρ.), κύριες προτάσεις (α-πρότ.) και δευτερεύουσες προτάσεις (β-πρότ.).

(μονάδες 7,5)

(β) Να μεταφέρετε **ολόκληρο το πιο πάνω κείμενο** στα Νέα Ελληνικά.

(μονάδες 17,5)

Ερώτηση 2:

Έχετε ζητήσει από τους μαθητές/τις μαθήτριες να γράψουν **πέντε** (5) νεοελληνικές λέξεις που να παράγονται από το θέμα καθενός από τα παρακάτω αρχαιοελληνικά ρήματα*:* ***φέρω, βαίνω, λανθάνω, τέμνω***. Κάποιοι/Κάποιες από τους μαθητές/τις μαθήτριες έδωσαν τις παρακάτω απαντήσεις, στις οποίες όμως **πέντε** (5) λέξεις είναι εσφαλμένες:

i. *φέρω* – φορτίο, διηνεκής, αυτόφωρο, φάση, φορείο
ii. *βαίνω* – βάθρο, βωμός, αποβάθρα, απόβλητα, βαθμός
iii. *λανθάνω* – λαθραία, επιλήσμων, αλάθητος, λήψη, άληστος
iv. *τέμνω* – τμήμα, τάξη, επιτομή, ανάταση, τόμος

(α) Να εντοπίσετε τις **πέντε** (5) εσφαλμένες απαντήσεις των μαθητών/μαθητριών.

(β) Να προσδιορίσετε τα ρήματα από τα οποία παράγονται οι εσφαλμένες απαντήσεις.

(μονάδες 10)

Ερώτηση 3:

Α. Κατά την επανάληψη των ουσιαστικών της γ΄ κλίσης ζητείτε από τους μαθητές/τις μαθήτριες να σχηματίσουν τους τύπους συγκεκριμένων ουσιαστικών. Λαμβάνετε ως απαντήσεις τους τύπους με τα έντονα μαύρα στοιχεία, από τους οποίους κάποιοι είναι ορθοί και κάποιοι εσφαλμένοι:

i. Ὦ **Σωκράτη**, Ἀλκιβιάδης σύσκηνόν σε εἶχε καὶ παραστάτην ἐν τοῖς **ἀγώνοις**.
ii. Τοῖς **φύλαξιν** οὐ προσήκει ὕπνος.
iii. Τοὺς αἰχμαλώτους ἀφῆκε φοβηθεὶς τοὺς **ῥήτωρας** τῶν Ἀθηναίων.
iv. Οὐ γὰρ τοῖς **ψηφίσμασιν** ἀλλὰ τοῖς **ἤθεσι** καλῶς οἰκοῦνται αἱ **πόλεις**.
v. Συνέβη τῇ **γυνῇ** παιδάριον ἄρρεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τεκεῖν.
vi. Μετὰ **δᾳδῶν** ἐπετελεῖτο τῆς Περσεφόνης τὰ μυστήρια.

(α) Να εντοπίσετε τους εσφαλμένους τύπους και να σχηματίσετε τους ορθούς.

(μονάδες 5)

(β) Για καθένα από τα λάθη αυτά να υποδείξετε στους μαθητές/στις μαθήτριες τους κανόνες που θα πρέπει να έχουν υπόψη τους, για να μην τα επαναλάβουν.

(μονάδες 10)

Β. Ζητείτε από τους μαθητές/τις μαθήτριες να συμπληρώσουν τους τύπους του αορίστου β΄ κατά τις οδηγίες στην παρένθεση. Λάβατε τις εξής εσφαλμένες απαντήσεις και καλείσθε να τις διορθώσετε.

i. Φοβούμεθα μὴ οἱ πολέμιοι ***εἵλωσιν*** (αἱρῶ, υποτακτική) τὰς ναῦς.
ii. Ταῦτά μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι ***παρεισάγειν*** (παρεισάγω, απαρέμφατο).
iii. Οἱ Ἕλληνες ***αἰσθάνοντο*** (αἰσθάνομαι, οριστική) ὅτι βασιλεὺς ἐν τοῖς σκευοφόροις εἴη.
iv. Τάδε εἶπεν ὁ Καῖσαρ ***διαβαίνων*** (διαβαίνω, μετοχή) τὸν Ῥουβίκωνα.
v. Ἐβουλεύοντο εἰ ***παραδιδοῖεν*** (παραδίδωμι, ευκτική) τὰς ναῦς.
vi. Τὴν ἀρίστην ὁδὸν ***τρέπεσθε*** (τρέπομαι, προστακτική).

(μονάδες 6)

Ερώτηση 4:

Διδάσκετε τη **δοτική ως επιρρηματικό προσδιορισμό**.

(α) Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις κρίνετε ως κατάλληλες για τη διδασκαλία του εν λόγω φαινομένου και ποιες όχι; **(μονάδες 2)**

(β) Για καθεμιά από τις προτάσεις αυτές να εξηγήσετε γιατί είναι κατάλληλη και γιατί όχι**.** **(μονάδες 4)**

i. ὕβρει καὶ ἐξουσίᾳ πλούτου πολλὰ ἐς ἡμᾶς ἡμαρτήκασι.
ii. σύντεμνέ μοι τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυτέρας ποίει.
iii. οἱ Πελοποννήσιοι τροπαῖον τῇ ὑστεραίᾳ ἔστησαν.
iv. οἱ Καμαριναῖοι τοῖς Ἀθηναίοις εὖνοι ἦσαν.

Ερώτηση 5:

Στη συνεδρία του καθηγητικού συλλόγου ενός σχολείου διαπιστώνεται η απουσία του κυρίου Χ. Ερωτά η διευθύντρια του σχολείου: «Συνάδελφοι, πού είναι ο κύριος Χ»; Κάποιος της δίνει την εξής απάντηση: «Αν δεν είναι άρρωστος, διδάσκει τα παιδιά».

Ζητήσατε από τους μαθητές/τις μαθήτριές σας να μετατρέψουν στα Αρχαία Ελληνικά την υπογραμμισμένη πρόταση. Αυτοί/Αυτές την μετέτρεψαν εσφαλμένα ως εξής:

«Ἐὰν μὴ νοσῇ, διδάσκει τὰ παιδία».

(α) Να προβείτε εσείς στην ορθή μετατροπή.

(μονάδες 2)

(β) Να βοηθήσετε τους μαθητές/τις μαθήτριές σας να αντιληφθούν τι είδος υποθετικού λόγου χρησιμοποίησαν και γιατί το είδος αυτό είναι ακατάλληλο για τα δεδομένα της συγκεκριμένης επικοινωνιακής περίστασης.

(μονάδες 4)

Ερώτηση 6:

(α) Να μεταφέρετε τις δύο προτάσεις που ακολουθούν από τα Νέα στα Αρχαία Ελληνικά. Να αρχίσετε και στις δύο περιπτώσεις με τη φράση «οἱ Ἀθηναῖοι φαίνονται» και στη συνέχεια να χρησιμοποιήσετε είτε μετοχή είτε απαρέμφατο αναλόγως του νοήματος:

i. Οι Αθηναίοι φαίνεται να χρησιμοποίησαν σε αυτή τη μάχη όλη τους τη δύναμη.

(μονάδες 4)

ii. Είναι φανερό ότι οι Αθηναίοι χρησιμοποίησαν σε αυτή τη μάχη όλη τους τη δύναμη.

(μονάδες 2)

χρησιμοποιώ = χρήομαι - χρῶμαι

i. οἱ Ἀθηναῖοι φαίνονται_____

ii. οἱ Ἀθηναῖοι φαίνονται_____

(β) Πώς θα εξηγήσετε στους μαθητές/στις μαθήτριες τη νοηματική διαφορά μεταξύ των δύο προτάσεων;

(μονάδες 4)

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

Ερώτηση 7:

Διδάσκετε τις εγκλίσεις εκφοράς των συμπερασματικών προτάσεων και καλείσθε να αξιοποιήσετε τα ακόλουθα δύο παραδείγματα:

i. οὕτω γὰρ ἀμφοτέρων σφόδρα πεπείρασθε, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὑμεῖς ἄριστ᾽ ἂν διδάξαιτε περὶ αὐτῶν. (Ἰσοκρ. 18.44)

ii. τοὺς στρατιώτας τὸν μισθὸν ἀπεστέρησεν, ὥστε τὸ μὲν ἐπ᾽ ἐκείνῳ πολλάκις ἂν διελύθησαν, διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν περὶ Κόρινθον συστᾶσαν […] ἐνίκησαν. (Ἰσοκρ. 4.142)

τὸ μὲν ἐπ᾽ ἐκείνῳ = αν ήταν στο χέρι του
διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα = χάρη όμως στον επικεφαλής

(α) Να μεταφέρετε τα δύο παραδείγματα στα Νέα Ελληνικά.

(μονάδες 6)

(β) Να εξηγήσετε στους μαθητές/στις μαθήτριες τη διαφορά στη σημασία ανάμεσα στη δυνητική ευκτική και στη δυνητική οριστική, όπως αυτή διαφαίνεται στα πιο πάνω παραδείγματα.

(μονάδες 4)

Ερώτηση 8:

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Να δώσετε κατατοπιστικά σημειώματα για τα ακόλουθα:

i. κομμός (μέχρι 20 λέξεις)

ii. η «ἐπιφάνεια» θεών στο έπος (μέχρι 30 λέξεις)

iii. η «δοκιμασία» των αρχόντων στην αθηναϊκή δημοκρατία (μέχρι 50 λέξεις)

(μονάδες 12)

--------ΤΕΛΟΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΟΥ ΔΟΚΙΜΙΟΥ --------

ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΠΡΟΧΕΙΡΟ